

перетворивши травму на ресурс зростання. Для цього ми маємо потужний інструмент – окопні поетичні свідчення.

Література:

1. Копієвський Р. П. Феномен окопної творчості. У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур : Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 2-3 лют. 2023 р. м. Київ, 2023. С. 143.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-393-4-18>

REPRESENTATION OF STORYTELLING AS A COPING TECHNOLOGY IN ARTISTIC DISCOURSE ABOUT WAR

ЗОБРАЖЕННЯ СТОРИТЕЛІНГУ ЯК КОПІНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ПРО ВІЙНУ

Kuleshir M. M.

*Lecturer at the Department
of the Germanic and Romance
Languages*

*Kyiv National Linguistic University
Kyiv, Ukraine*

Кулешір М. М.

*викладач кафедри германських
і романських мов*

*Київський національний
лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

Відома українська філологиня, перекладачка-славістка Алла Татаренко зазначає, що Україну та балканські народи «поєднує складна історична доля, яка розділила народ або народи між державами. Тому що у Першу світову війну не лише українці воювали за дві імперії, серби теж. Вони так само були в австро-угорській армії, як Црнянський, і були преставниками держави Сербія, яка воювала проти Австро-Угорщини. Це складна історична доля народів і країн, які опинилися на перехресті культур, на землях, які дуже привабливі для загарбників. Як військових, так і культурних. А про паралелі в історичних долях українців та хорватів можна розповідати довго. І в Сербії, і в Хорватії, і в Боснії живуть українські меншини, й це свідчить про те, що ми близькі. Ще в часи Австро-Угорщини сюди переселялись русини, українці. Також у фольклорі цих народів є багато спільного. В Сербії є пісня «Копав сам дубок зденац», тобто «Копав, копав криниченьку». Та сама музика, ті самі слова, як в українській пісні. ...Наша спорідненість також проявляється в історії білих хорватів, які, можливо, не всі переселилися на Балкани, а залишилися і в Карпатах. Ми можемо також говорити про

нащадків сербів та чорногорців на півдні України. Наші культури сильно переплелися десь на глибині. Література, музика, культура цих народів є зрозумілою для українців» [1].

На думку Алли Татаренко, «балканці пристрасні і вкладають багато емоцій у життя. До того ж, вони нещодавно пережили війну. У книжках людей, які пережили війну, але не хочуть писати про цю травму прямо, дуже багато краси. Людина, що стикнулася зі злом, нещастям, негарним обличчям світу, хоче, щоб у літературі – там, де це обличчя можна змінити – воно було гарним. Та, змальовуючи його, залишає на денці гіркоту відчуття ілюзорності» [2]. Цю влучну та чітку характеристику Алла Татаренко, зокрема, висловила щодо книги сербського письменника Горана Петровича «Крамничка “З легкої руки”», яку вона переклала українською і яка вийшла у 2020 році у київському видавництві «Комора». Перекладачка застерігає від спрощеного схематичного шаблонного прочитання та розуміння цього твору, зізнаючись, що й сама не одразу змогла декодувати та інтерпретувати глибоко та комплексно цей складний мультивекторний текст. Художній простір твору репрезентує версатильні інтенсивні картини жорстокої воєнної дійсності, навіть більше – воєнних дійсностей, оскільки в текст вплетено дискурс не однієї, а кількох воєн. У читача може скластися побіжне враження, що книга просуває ідею ескапістської привабливості книгочитання. Проте Аллі Татаренко, яка як перекладач особливо ретельно працювала з текстом, вдалося зазирнути в наратив глибше і з'ясувати, що письменник заклав у тексті послання творчого читання зокрема та творчості у людській життєдіяльності загалом [2].

Цінні міркування Алли Татаренко спонукають до подальших рефлексій з приводу цієї книги. З огляду на події, які зображено в творі, можна також припустити, що в тексті оприявнюється думка про книги як джерело та своєрідну віртуальну духовну платформу для версатильної всеохопної комунікації як міжособистісної, так і міжкультурної, а відтак читання постає неодмінною передумовою розвитку та відповідно культури. Є ще один семантичний пласт, який присутньо визначає читання як сторітелінг з його потужним впливом на свідомість та підсвідомість людини, як питомо людську діяльність, іманентну функцію людської психіки. Власне читання-сторітелінг-творчість є тріадою, яка цементує весь наратив та продукує потужне актуальне послання для реципієнта, яке прочитується як запрошення до комунікації, спілкування, взаємодії, спільноті, творчості, пізнання, що є потребою кожної людини та всіх людей в усі часи та за будь-яких обставин. Книга наче запрошує до себе як до цілющого джерела, до якого відкрито необмежений вільний доступ, і яке не міліє, а дивовижно наповнюється. Адже що більше людей читає – то більше освіченості,

більше творчості, то насиченіше джерело. Ось така гуманістична ідея в книзі, яка звучить ще більш повно та інтенсивно на фоні зображеної жорстокості війни.

Розповідання історій або сторітелінг є важливим елементом повісті сучасної молоді української письменниці Олі Русіної «Абрикоси зацвітають уночі», яка вийшла на початку 2022 року у львівському видавництві «Видавництво Старого Лева». Сучасна українська письменниця Галина Ткачук охарактеризувала повість як «медитативну» й «образну», з чим охоче погоджується сама ж авторка Оля Русіна, відверто зізнаючись, що задум книги зосереджено було одразу навколо головних образів, якими є безпілотник Ел, який загубився і який уміє розмовляти як людина, хлопчик-школяр Устим, який дружить з Елом, а також військовий на позивний Майстер, який розповідає Елу казку, яку він вигадав для своєї племінниці, яка надсилає йому свої малюнки, поки він з іншими захисниками в АТО поблизу окупованого Донецька. Крім цих яскравих образів, які є головними героями твору, у тексті яскраво змальовано прикметний рівнинно-степовий ландшафт Донеччини, а також абрикосові дерева, які чомусь довго не цвітуть, наче назавжди залишаються з бруньками на гілках [3].

Герої твору використовують сторітелінг з різних причин, як зовнішніх, так і внутрішніх. Зовнішнім імпульсом служить цікаве проведення часу, наприклад, Майстер надсилає тексти своїх казок племінниці, розповідає одну з таких казок Елу, і, звичайно, побратимам-військовим. Ел разом з Устимом вигадують кінцівку для Устимового сну-казки. Військовий з татуванням, який загубив Ела розповідає Устимові про мрію безпілотника. Устим розповідає історії про Ела спочатку Саші, потім Дарці. Внутрішнім порухом розповідати історії є потреба поділитися цікавим образним витвором власної уяви, або нетиповим досвідом, який наче фантазія з кимось, хто зрозуміє і відгукнеться. Прикметно і закономірно, що історії, які розповідають герої повісті так чи так пов'язані з війною. Сторітелінг набуває психотерапевтичної функції, яка оприявнюється в тому, що людська психіка активно пропрацьовує травматичну воєнну дійсність і за допомогою образності, яка впродовж віків передавалася у вигляді усних розповідей-казок, які часто-густо були концентрованим образним текстом про реальні події-бувальщини, генерує розповідь, в якій все реальне і водночас не реальне, оскільки травма не така жахлива, вона власне в розповіді постає не як травма, а як випробування, пригода, новий досвід. До того ж оповідач має свободу придумувати історію від початку і до кінця, тобто оповідач має силу деміурга-творця. Власне ця можливість повністю створити історію за власним уподобанням надає сторітелінгу такої надзвичайної привабливості та магнетизму. Саме ця

властивість дає оповідачу відчуття жаданої свободи від суворих ригідних обмежень фізичної реальності. У такий спосіб тиск травматичної дійсності з її неодмінною напругою, що виникає від почуття страху, жаху, нестабільності, незахищеності, вразливості, тривожності, безсилля, відчаю, розпачу, безнадії, злості, агресії, паніки, зменшується, розріджується, послаблюється. Також сторітелінг дає неоціненну унікальну можливість створювати уявну вигадану будь-яку дійсність, тобто фікційну альтернативну реальність, що, своєю чергою дає оповідачу відчуття та усвідомлення, рятівну і потрібну ілюзію наявності варіантів дійсності, її множинності. Тож страх перед небезпекою, коли є різні варіанти альтернативних екзистенційних сценаріїв відступає, звільняючи від застою та заціпеніння дорогі цінні життєві душевні сили, активізуючи їх, відкриваючи шлюзи для їхньої вільної течії, внаслідок чого людина відновлює свою енергійність, алертність, творчість, людяність, життєздатність, версатильність.

Отже, в художній літературі письменники зображають війну вдаючись до різних засобів і способів, технік і прийомів. В розглянутих тут творах, що репрезентують різні, проте водночас споріднені слов'янські літератури, а саме сербську й українську, увагу привертає використання різних аспектів сторітелінгу як художнього прийому та значущої складової наративу. Охудожнений сторітелінг у художньому дискурсі про війну несе важливі послання, в оптиці яких цей версатильний прийом з поміж інших своїх функцій маніфестує свою іманентну потужну копінгову дію, яка також відома як терапевтична, психотерапевтична, зцілювальна.

Література:

1. Алла Татаренко: «Перекладацька праця – це переодягання». Yakaboo. 2020. 24 січня. URL: <https://blog.yakaboo.ua/ru/alla-tatarenko-interview/>

2. Коник М. Перекладачка Алла Татаренко: У книжках людей, які пережили війну, дуже багато краси. Українська правда. Життя. 2017. 21 серпня. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2017/08/21/225995/>

3. Про війну очима дитини: онлайн-презентація книги Олі Русіної Абрикоси зацвітають уночі. 2022. 19 квітня. URL: <https://www.facebook.com/starlev/videos/1122503381816619/>